Kommittémotion S

Motion till riksdagen 2026/27:2948

av Åsa Westlund m.fl. (S)

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2027 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att stödja mindre och glest befolkade kommuners näringslivsutveckling och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jordbruket i norra Sverige och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en kompletterad livsmedelsstrategi som säkerställer ett lönsamt, robust och hållbart jordbruk, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom EU:s gemensamma jordbrukspolitik stärka hållbarheten och robustheten i Sveriges jordbruk och därmed försörjningsförmågan och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att det svenska jordbruket ges rätt förutsättningar för att ställa om till ett socialt hållbart och miljömässigt konkurrenskraftigt jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att underlätta generationsväxlingar och förbättra kompetensförsörjningen inom jordbruket och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU fortsätter att skattemässigt gynna biodrivmedel och biogas framför fossila alternativ, och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka forskning och innovation inom de gröna näringarna och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna och utveckla det svenska beteskravet för att säkerställa djurvälfärd, öppna landskap och biologisk mångfald och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja hållbar lamm- och nötköttsproduktion på naturbetesmarker och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevara fäbodbruket och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för utveckling, investering i och användning av virtuella stängsel och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa bättre förutsättningar för att odla mer ärtor, bönor och andra proteingrödor på svenska gårdar och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa krav på ökad transparens om livsmedelsföretagens kostnader och vinster och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka den lokala konkurrensen på landsbygden genom att bland annat använda EU-medel från regionalstödet för att säkra livsmedelsbutiker och service och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka konkurrensen i livsmedelskedjans grossistled och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla nyetableringar av matbutiker t.ex. genom att begränsa konkurrenshämmande avtal och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att märkningen av livsmedel i butiker bör förtydligas och kvalitetssäkras vad gäller prisförändringar, krympflation, hållbarhet och hälsa och tillkännager detta för regeringen.

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra förbud mot otillbörlig användning av marknadsmakt och förenkla för små och medelstora livsmedelsproducenter att verka på marknaden och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra den obligatoriska ursprungsmärkningen av kött på restaurang skriftlig och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka den svenska livsmedelsproduktionen genom att stödja svenska lammproducenter, exempelvis genom ett nationellt program, och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid offentlig upphandling av animaliska livsmedel göra det obligatoriskt att ställa krav på att produktionen har skett i enlighet med svensk standard gällande exempelvis antibiotikaanvändning och djurvälfärd och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att utreda och underlätta regelverket för primärproducenter vad gäller hemslakt och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att utreda och underlätta regelverket för primärproducenter vad gäller försäljning av kött från den egna gården direkt till konsument och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att öka likvärdigheten i den svenska livsmedelskontrollen i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kontrollmyndighetens rådgivning till små företag vad gäller livsmedelslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka Sveriges resiliens, försörjningsförmåga och beredskap när det gäller livsmedel, insatsvaror, vattenreningsutrustning och andra essentiella resurser i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett ökat samarbete mellan branschorganisationer, myndigheter och forskningsinstitut vad gäller livsmedelssäkerhet och dricksvattenberedskap och tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska matsvinnet i livsmedelskedjans alla led och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att öka antalet småskaliga gårdsslakterier och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för digital veterinär besiktning i fråga om småskalig gårdsslakt och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att djurskyddskontrollen ska vara regelbunden, likvärdig, effektiv och rättssäker och att resurserna ska riktas dit där de gör mest nytta, och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kamerabevakning ska införas på slakterier som ett komplement till fysiska besök från kontrollmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för mer forskning gällande smärtfria metoder för bedövning vid slakt av djur, främst fågel, gris och fisk, och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även sjötransporter av djur inom EU ska begränsas i tid så att en god djurvälfärd kan upprätthållas, och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en skärpning av EU:s djurskyddslagstiftning så att den motsvarar svensk standard, och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att veterinärer ska kunna slå larm vid misstanke om hundsmuggling och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en översyn rörande hundaveln i Sverige för att säkerställa att den är förenlig med djurskyddslagstiftningen, och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka samverkan och förbättra informationsutbytet mellan myndigheter för att bekämpa den illegala hundsmugglingen och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka tillsyn och kontroller av den illegala hunduppfödningen och smugglingen och tillkännager detta för regeringen.

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av straffskalorna för djurplågeri och brott som begås med hundar som brottsverktyg inom ramen för organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av straffskalorna för brott kopplade till illegal djurverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett striktare regelverk med förbud mot import och uppfödning av varghybrider och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera en fortsatt låg antibiotikaanvändning i den svenska djuruppfödningen och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom EU driva på för att förbjuda behandling med antibiotika av hela djurgrupper och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra veterinärbolagens ansvar med krav på ökad pristransparens och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa krav på bättre jämförelseverktyg mellan försäkringsbolag och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheterna till regelverk liknande de i Tyskland och Frankrike för att begränsa vinstintresset i djursjukvården och återföra makten till veterinärerna och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa veterinär beredskap dygnet runt, året runt i hela landet bl.a. genom att ställa ökade krav på privata aktörer i fråga om jour och beredskap och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna fiskets utveckling och de blå värdekedjorna och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av hållbar fiskuppfödning med höga miljökrav som kan skydda vilda bestånd av fisk och skapa jobb på landsbygden, och tillkännager detta för regeringen.

53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att där det är möjligt och rimligt skapa vandringsvägar för fiskar vid sidan av dammar och vattenkraftverk och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hänsyn ska tas till yrkesfisket vid vindkraftsetableringar till havs och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna det småskaliga kustnära fisket som leder till mer svenskt på tallriken och stärker vår beredskap, och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa det storskaliga industrifisket till dess att vi ser en tydlig återhämtning av sill, strömming och andra arter som är hårt pressade eller delvis försvunnit i Östersjön, och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur vi kan förbättra det nationella kvotsystemet genom att fördela kvoterna mer rättvist och göra det svårare att sälja dessa vidare och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda känsliga områden från bottentrålning och stimulera mindre miljöpåverkande fiskeredskap i Östersjön och Västerhavet och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samarbeta med övriga länder för att permanent flytta ut trålgränsen i Östersjön till förmån för humankonsumtionsfiske och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att insjöfisket bidrar till en hållbar livsmedelsförsörjning och att vi därför måste säkerställa att insjöfiskets resurser kan brukas utan att förbrukas och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU skärper sina krav för ålfiske och att det även inkluderar länder som fiskar efter s.k. glasål, och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för kameraövervakning på fartyg samt skärpa kontrollerna och straffen vid avsiktlig felrapportering av fiskefångster och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samförvaltning av alla vilda klövdjur och tillkännager detta för regeringen.

64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jägare och markägare bör vara representerade i lika antal samt att det bör utses en oberoende ordförande i ÄFO och ÄFG och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff vid medveten överskjutning av tilldelat vilt och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att antalet vargar i Sverige ska ned till 170–270 individer samtidigt som gynnsam bevarandestatus bibehålls, och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beslut om skyddsjakt efter varg måste effektiviseras exempelvis när husdjur eller tamboskap är hotade, och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska vildsvinsstammen kraftigt och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en effektiv förvaltning och kraftig minskning av skarv med exempelvis licensjakt på skarv och oljering av skarvägg och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en etisk förvaltning av säl, där EU även ska tillåta handel med sälprodukter, och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skogsägandets roll som motor för jobb, investeringar och ekonomisk trygghet på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att värna de två jämställda målen om produktion och miljö i skogen och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skydd av värdefull skog och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla skogens roll i klimatarbetet och dess bidrag till en växande bioekonomi och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skogsbruket ska bedrivas med rätt träd på rätt plats och med rätt avverkningsmetod för att uppnå miljö , klimat- och produktionsmål och tillkännager detta för regeringen.

76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ständigt utveckla effektiva och hållbara skogsbruksmetoder och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta vara på mer grot från skogen utan att störa den biologiska mångfalden och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka Skogsstyrelsens uppdrag att klimatanpassa skogen och bekämpa granbarkborre, törskate och andra skogsskadegörare och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stärka forskning och innovation med fokus på hållbara brukningsmetoder, klimatanpassning, virkeskvalitet och skogens roll i bioekonomin och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av rådgivning till skogsägare och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kompetensförsörjning, arbetsvillkor och jämställdhet inom skogsnäringen och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att värna och stärka rådgivningen för ökad tillväxt i skogen och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en livskraftig rennäring och tillkännager detta för regeringen.

Anslagsförändringar

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel tillförs totalt 57 miljoner kronor mer än regeringens förslag.

Anslagsförslag 2027 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Tusental kronor

Ramanslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1	Skogsstyrelsen	641 897	±0
1:2	Insatser för skogsbruket	574 373	±0
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	248 602	±0
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	161 697	±0
1:5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933	±0

1:6	Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	133 349	±0
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	57 778	±0
1:8	Statens jordbruksverk	1 009 633	±0
1:9	Bekämpning av växtskadegörare	18 000	±0
1:10	Gårdsstöd m.m.	7 596 048	±0
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	202 196	±0
1:12	Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	2 254 111	±0
1:13	Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027	2 514 238	±0
1:14	Livsmedelsverket	701 878	±0
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	131 160	±0
1:16	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	57 413	±0
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	531 000	±0
1:18	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	19 830	±0
1:19	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	24 116	±0
1:20	Åtgärder på fjällägenheter	1 529	±0
1:21	Främjande av rennäringen m.m.	131 915	±0
1:22	Sveriges lantbruksuniversitet	2 454 274	±0
1:23	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	848 164	57 000
1:24	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	±0
1:25	Slakterikontroll	170 739	±0
1:26	Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	1 445 000	±0
1:27	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	71 631	±0
1:28	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	163 326	±0
Summa		**22 175 007**	**57 000**

Motivering

Motionen har vissa begränsningar mot bakgrund av det rådande politiska läget med en övergångsregering och en övergångsbudget.

Hela landet ska byggas

För att bygga ett sammanhållet Sverige är det av yttersta vikt att staten aktivt verkar för att minska klyftorna mellan stad och land. Vi behöver skapa likvärdiga livsvillkor överallt – från städerna till de mest glesbefolkade delarna. Det innebär att det måste bli

lättare för folk att bo, arbeta och pendla i gles- och landsbygderna. Det innebär också att välfärden ska vara stark och skolorna likvärdiga, och att myndigheternas närvaro bör öka för att säkerställa trygghet och goda utvecklingsmöjligheter.

Vi kan inte acceptera en situation där små glesbygdskommuner lider av lärarbrist samtidigt som vinstdrivande friskolor överetablerats i storstäderna. Privatiseringar som leder till orättvisa i tillgången på allt från apotek till bilprovning är inte hållbara. Utmaningar vid stigande energi- och bränslepriser, som särskilt drabbar dem som är beroende av bil, förstärker bilden av två skilda Sverige.

Grunden för ett sammanhållet Sverige är jobb och tillväxt i hela landet. Med fler jobb på landsbygden kommer mer frihet för alla landsbygdsbor, ökade skatteintäkter till kommunerna och starkare framtidstro. En hörnsten i den socialdemokratiska landsbygdspolitiken är därför en jobb- och tillväxtskapande politik. För det krävs att vi gemensamt, genom samhällsbygget, röjer de hinder som idag står i vägen för att landsbygden ska kunna utvecklas.

Inom jordbruk, skogsbruk, fiske och rennäring finns stor potential för hållbar tillväxt i hela landet. Med rätt politik kan dessa näringar bidra till fler jobb, tillväxt, skynda på klimatomställningen och stärka Sveriges beredskap.

Vi behöver främja ett hållbart och konkurrenskraftigt jordbruk i hela landet. Jordbruket ger oss tillgång till bra mat, stärker vår försörjningsförmåga och skapar framtidstro på landsbygden.

Skogen är en nyckelresurs för att minska beroendet av fossila bränslen och stärka Sveriges ekonomi. En förutsättning är ett hållbart och ansvarsfullt skogsbruk som värnar skogens viktiga och unika natur- och miljövärden.

Jakt och fiske är en viktig del av livet för många, inte minst för de som bor på landsbygden. Det handlar både om tradition, försörjning och trygghet. Därför måste politiken utformas så att den håller över tid. Förvaltningen måste balansera behovet av välmående ekosystem med människors möjlighet att bruka naturen och försörja sig, samtidigt som vi uppfyller våra internationella åtaganden.

Ett starkt djurskydd och en god djurvälfärd är både en etisk skyldighet och en konkurrensfördel för Sverige. Vår låga antibiotikaanvändning och starka djurvälfärd måste värnas och spridas. För att klara det krävs också att vi säkrar tillgången till veterinärer i hela landet.

En levande gles- och landsbygd

Näringslivet i små och glest befolkade kommuner står inför särskilda utmaningar som påverkar deras möjligheter att utvecklas. Det kan handla om befolkningsminskning, långa avstånd till kunder och leverantörer samt glesa servicestrukturer. För att möta dessa utmaningar införde den socialdemokratiskt ledda regeringen ett särskilt statsbidrag om 70 miljoner kronor per år till Sveriges 39 minsta kommuner. Pengarna har haft stor betydelse för att utveckla näringslivet och stötta företagen. Kommunerna som tagit del av stödet, oavsett politiskt styre, vittnar om att det här har varit avgörande pengar för att över huvud taget kunna prioritera näringslivs- och företagsutveckling. Vi ser därför med oro på att regeringen valde att dra tillbaka stödet, vilket är en utveckling i helt fel riktning. Vi vill i stället verka för att stödja mindre och glest befolkade kommuners näringslivsutveckling.

Livsmedelsförsörjningen i norra Sverige är idag otillräcklig. Livsmedelsverket har till och med larmat om att boende i norra Sverige kan tvingas att evakueras vid en eventuell kris. Det är helt oacceptabelt. För att stärka jordbruket i norr och samtidigt bidra till en fungerande beredskap föreslog vi tidigt en höjning av stödet till mjölkbönder i norra Sverige. Vi vill också se över möjligheterna att bredda stödet till att omfatta exempelvis får- och lammproduktion så att vi får fler levande gårdar och mer svensk mat på tallriken.

Ett fossilfritt och konkurrenskraftigt jordbruk

Sverige ska ha en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion i hela landet. Mer svenskt i glaset och på tallriken skapar jobb och tillväxt samtidigt som det stärker vår försörjningsförmåga och beredskap. Mot bakgrund av de gröna näringarnas roll i klimatomställningen och Sveriges behov av att säkra livsmedelsförsörjningen har behovet blivit ännu tydligare. Därför vill vi att livsmedelsproduktionen, både den konventionella och ekologiska, ska öka i hela landet.

Lönsamhet i jordbruket är en förutsättning för att svensk livsmedelsproduktion ska kunna växa och bli mer hållbar. Idag finns stora skillnader mellan de olika leden i livsmedelskedjan. Medan stora matbutiker och grossister kontrollerar våra dyra matpriser får många jordbrukare som jobbar med odlingen och djurhållningen en alltför låg ersättning. Det har lett till att många jordbrukare tvingas lägga ned.

I arbetet med att stärka lönsamheten i jordbruket spelar livsmedelsstrategin, som den tidigare socialdemokratiska regeringen introducerade, en viktig roll. Regeringen presenterade under våren 2025 en uppdaterad livsmedelsstrategi. Tyvärr saknas flera viktiga delar i strategin.

För det första lyfter regeringen inga åtgärder för att stärka konkurrensen i butiksled och därmed pressa livsmedelspriserna. Vanligt folk har knappt råd att köpa mat samtidigt som matjättarna fortsätter att kontrollera marknaden.

För det andra innehåller strategin varken mål eller åtgärder för att stärka jordbrukets lönsamhet samtidigt som man minskar utsläppen. Det är något som även Klimatpolitiska rådet har kritiserat.

För det tredje saknas tillräckliga insatser för att stärka vår beredskap i händelse av kris eller ytterst krig. Mot bakgrund av det förändrade säkerhetspolitiska läget är det anmärkningsvärt att regeringen utelämnar åtgärder för att trygga tillgången till insatsvaror i jordbruket.

För det fjärde saknas helt ett konsument- och folkhälsoperspektivet. Samtidigt växer problemen med övervikt, fetma, typ 2-diabetes och andra kostrelaterade sjukdomar, inte minst bland barn och unga.

Sammantaget behöver regeringen återkomma med en livsmedelsstrategi som verkligen adresserar dessa utmaningar.

En större mångfald av aktörer behövs för att stå emot ekonomiska och miljömässiga utmaningar. Mindre och medelstora bönder, förädlare och distributörer får inte glömmas bort. Det är inte bara viktigt för tillväxt, innovation och beredskap, utan också för att stärka konkurrensen på marknaden. Därför vill vi uppmuntra och stödja en mångfald av aktörer.

Det är av stor betydelse att Sverige tar del av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) för ett konkurrenskraftigt och hållbart jordbruk. Jordbruk i Sverige kännetecknas inte av stora arealer, till skillnad från andra länder. Därför är det viktigt att utformningen av CAP tar hänsyn till svenska förhållanden.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik efter 2027 måste bidra till ett konkurrenskraftigt, hållbart och robust jordbruk i hela unionen. Mot bakgrund av det förändrade säkerhetspolitiska läget behöver stärkt livsmedelsberedskap och ökad självförsörjning vara bärande delar av den gemensamma jordbrukspolitiken.

Samtidigt måste ambitionerna inom klimat, miljö och djurvälfärd värnas. Det svenska jordbrukets höga ambitioner på dessa områden ska vara en konkurrensfördel.

Vi välkomnar därför möjligheten att kompensera svenska lantbrukare för beteskravet. Det är också viktigt att den framtida jordbrukspolitiken tar hänsyn till medlemsländernas olika geografiska och klimatmässiga förutsättningar och säkerställer likvärdiga konkurrensvillkor på den inre marknaden.

Jordbruket står inför stora utmaningar när det gäller kompetensförsörjning. Idag är det svårt att hitta arbetskraft med rätt kompetens på rätt plats. Socialdemokraterna vill därför utreda möjligheterna att underlätta generationsväxlingar och stärka kompetensförsörjningen inom jordbruket.

Att ställa om jordbruket från fossilt till förnybart är nödvändigt för att möta klimatutmaningen och minska beroendet av fossila bränslen. Med EU:s nya utsläppshandelssystem, ETS2, som börjar tillämpas 2028 riskerar kostnaderna för fossila bränslen att öka. Det understryker behovet av att ge det svenska jordbruket goda förutsättningar att ställa om.

Den europeiska energikrisen visar på hur viktigt det är att ta tillvara de energiresurser som finns inom unionens gränser. En viktig del är därför att öka vår inhemska produktion av biogas. Biogas producerad av avfall eller gödsel har extremt god klimatprestanda då produktionen dels minskar spontanrötning som emitterar metangas till atmosfären, dels ersätter fossila bränslen inom transportsektorn och industrin. Under Socialdemokraternas ledning har stöd till biogasproduktion, klimatbonusar för jordbrukets maskiner och en utredning kring en bioekonomistrategi introducerats. Denna strategi syftar till att maximera användningen av biobaserade råvaror och påskynda övergången från fossila bränslen, särskilt inom transportsektorn.

Skattebefrielsen för biogas och biodrivmedel är en nödvändighet för att dessa bränslen ska kunna konkurrera med fossila bränslen och för att fler ska våga investera i omställningens nyckelspelare. För att branschen ska våga satsa behövs förutsättningar som är stabila över tid. Vi vill därför se att regeringen fortsätter Sveriges påverkansarbete gentemot EU för att skattebefrielserna för biogas och biodrivmedel förlängs för att skapa stabilitet och förutsebarhet.

Forskning och innovation är avgörande för att kunna ställa om till mer hållbara jordbrukssystem. Till exempel behöver vi minska användningen av kemiska bekämpningsmedel eftersom det försämrar jordhälsan och den biologiska mångfalden. Vi behöver också främja en mer cirkulär gödselanvändning för att motverka övergödningen i våra hav och vatten. Trots tydliga behov visar siffror från OECD att det satsas betydligt mindre pengar på forskning och innovation inom jordbruk och

livsmedel jämfört med andra näringar. Vi avslår därför regeringens nedskärning på utgiftsområdet genom ett återföra de neddragna medlen om 57 miljoner kronor.

Vidare är det nödvändigt att forskning och innovation upplevs som relevant för lantbrukarna. Genom att öka samverkan mellan forskning och praktiskt lantbruk skapas bättre förutsättningar att utveckla genomförbara metoder som leder till framgångsrika resultat på gårdsnivå. Därför vill vi ha med lantbrukarnas värdefulla perspektiv i utvecklingen av kunskap och nya lösningar.

Betesrätten ska värnas och utvecklas. Betande djur håller landskapen öppna och skyddar biologisk mångfald, samtidigt som de främjar djurens välmående och hälsa. Betesrätten är också en konkurrensfördel för svenska mejeriprodukter, eftersom efterfrågan på etiskt producerade varor ökar. Vi socialdemokrater har därför hela tiden varit mycket kritiska till förslaget i regeringens utredning (SOU 2024:56) om att slopa beteskravet för kor i lösdrift. SD-regeringen har varit oenig i frågan, men har till slut meddelat att betesrätten tills vidare kommer att finnas kvar. Det är en viktig framgång för både kornas välmående och öppna landskap och en fråga som vi i Socialdemokraterna och flera andra har tagit strid för under lång tid.

Naturbetesmarkerna tillhör våra allra mest värdefulla och artrika marker. När djur betar på dessa marker bidrar de till biologisk mångfald, öppna landskap och kolinlagring. Naturbetesköttet är dessutom av hög kvalitet, stärker livsmedelsberedskapen och skapar arbetstillfällen i glesbygd. Att säkerställa lönsamhet i denna del av jordbruket är därför centralt för en hållbar och självförsörjande livsmedelsstrategi.

Fäbodbruket måste värnas. Genom att hålla fäbodvallar vid liv med hjälp av en resurssnål småskalig djurhållning med betande djur skapar vi förutsättningar att bevara den biologiska mångfalden, värna vårt kulturarv och öka vår försörjningsgrad.

Virtuella stängsel har potential att göra det enklare med betesdrift i Sverige. Förutom att de kräver mindre underhåll och är billigare än fysiska stängsel ger de möjlighet att styra betestrycket efter betesmarkernas behov. Det blir också enklare att ha djur i naturbetesmarker som i många fall är dåligt lämpade för fysiska stängsel. Vi socialdemokrater vill därför underlätta för utveckling, investering i och användning av virtuella stängsel.

Växtförädlingens roll i det svenska jordbruket

Växtförädling och modern växtbioteknik kommer att vara en viktig pusselbit i EU:s och Sveriges jordbruk framöver. Med nya tekniker finns möjlighet att förbättra livsmedelsförsörjningen i världen, tillföra livsmedel nya önskvärda egenskaper och producera mer hållbart. Exempelvis kan vi med genmodifierade grödor möjliggöra ökad motståndskraft mot vissa sjukdomar och minska behovet av bekämpningsmedel. Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att man lyssnar på och utgår ifrån vetenskapen och forskningen i frågor gällande kloning eller genmodifierade (GMO) produkter och behandlingar. Gentekniken ska vara etiskt försvarbar och användas så att människors och djurs hälsa samt miljön skyddas. Det innebär också att en bättre och säkrare teknik bör användas framför en äldre, med mindre precision och säkerhet.

I juni 2026 antog EU ett nytt regelverk för växter som tagits fram med vissa nya genomiska tekniker (NGT). Vi socialdemokrater välkomnar detta. Tekniken är ett viktigt verktyg för att stärka vår försörjningsförmåga och utveckla ett mer hållbart och konkurrenskraftigt jordbruk. Det nya regelverket börjar huvudsakligen tillämpas i juli 2028. I takt med att efterfrågan på växtbaserade livsmedel ökar vill vi socialdemokrater skapa bättre förutsättningar att odla bönor, ärtor och andra proteingrödor på svenska gårdar. Mer växtbaserat är bra för klimatet, inte minst när transportsträckorna är korta. Det gäller också för djurens proteinfoder som till stor del importeras. Vi vill driva på för en EU-politik som stödjer utvecklingen och uppmuntra lantbrukare att kombinera djurhållning med odling av proteingrödor. Dessutom ser vi förädlingen som ett viktigt verktyg för att öka odlingsvolymerna, med forskning och utveckling i fokus. Så stärker vi den svenska livsmedelsproduktionen.

Stärkt konkurrens för sänkta matpriser

Svenska folket fortsätter att brottas med dyra matpriser. Vi socialdemokrater har under lång tid drivit på för åtgärder som sänker matpriserna och stärker vanligt folks ekonomi. Sedan den 1 april 2026 är matmomsen tillfälligt sänkt. Det är viktigt att säkerställa att momssänkningen kommer konsumenterna till del och inte används för att öka livsmedelsföretagens marginaler. Samtidigt krävs långsiktiga strukturella åtgärder för att stärka konkurrensen i hela livsmedelskedjan och pressa matpriserna.

Transparensen kring livsmedelsföretagens kostnader och vinster måste förbättras. Om myndigheter och politiker kan spåra var oskäliga prishöjningar uppstår kommer

aktörerna att behöva konkurrera hårdare i framtiden. Det skulle gynna både svenska hushåll som får betala mindre i butik och lantbrukare som får ett starkare förhandlingsläge.

Sverige har idag endast ett fåtal grossister. De tre matjättarna äger varsin grossist som de köper majoriteten av sina varor från och det finns bara en fullsortimentgrossist som säljer till fristående butiker. Det innebär att lite eller ingen försäljning sker mellan koncernerna. Den låga konkurrensen leder till höjda priser och försvårar för nya grossisthandlare att etablera sig på marknaden. Vi vill öka konkurrensen i grossistled genom att till exempel skärpa kraven på butikskedjor att sälja varor till sina konkurrenter eller begränsa inlåsande avtal.

Idag är det ofta svårt att öppna nya matbutiker. Konkurrenshämmande avtal och plan- och bygglagen (PBL) kan begränsa konkurrensen. Vi vill förenkla nyetableringar av matbutiker till exempel genom att begränsa dessa avtal och utreda förutsättningarna att ändra i PBL för att göra det enklare att öppna matbutiker. Dessutom vill vi öka den lokala konkurrensen på landsbygd. Det kan bland annat uppnås genom att regeringen prioriterar att EU-medel från regionalstödet riktas mot en fungerande service och sund konkurrens på Sveriges landsbygder.

Det behöver bli tydligare för konsumenterna vad de faktiskt betalar för. Vi vill därför att märkningen av mat i butik ska bli tydligare. Det ska vara enkelt att se rabatter, kampanjpriser och vad priserna varit den senaste månaden. Det ska också tydligt framgå om en vara blir mindre utan att priset sänks. Dessutom bör livsmedlens hälsoinnehåll framgå tydligare för att hjälpa konsumenter att göra informerade val. Konsumenter ska enkelt kunna ta reda på om en produkt exempelvis är sockerfri, låg i mättat fett eller innehåller låga mängder salt. Detta gör det möjligt för alla konsumenter att välja mat som är både prisvärd och hälsosam.

De stora koncernernas marknadsmakt behöver begränsas för att pressa matpriserna. Vi vill tydliggöra förbud mot otillbörlig användning av marknadsmakt. Vidare vill vi se över Sveriges implementering av EU:s direktiv om regler för otillbörliga handelsmetoder (UTP) som i nuläget ger ökad makt till globala leverantörer som Coca-Cola och Nestlé på den svenska marknadens bekostnad.

Samtidigt har små och medelstora producenter allt svårare att nå ut. Ett fåtal aktörer kontrollerar både distribution och butikshyllor. Det gör att lokalproducerad och hållbar mat trängs undan. Vi vill förenkla för små och medelstora producenter att ta plats på

marknaden, stärka konkurrensen och göra upp med marknadsmisslyckandet inom livsmedelskedjan.

Mer svenskt på tallriken

Vi socialdemokrater vill se mer svenskt och lokalproducerat på tallriken och i glasen. Det vill även en stor del av det svenska folket. Svensk mat är hållbar, trygg och gör gott för vår försörjningsförmåga. Därför föreslår vi en rad åtgärder för att ge svensk livsmedelsproduktion rätt förutsättningar att växa.

Korrekt märkning och information är en viktig förutsättning för att ge konsumenterna möjlighet att göra medvetna val. Under den tidigare socialdemokratiska regeringen lämnade vi därför in en anmälan till EU-kommissionen om att få tillstånd att införa obligatorisk ursprungsmärkning av kött på restaurang. Vi välkomnar att den nuvarande regeringen fortsatt detta arbete genom införandet av ett nytt regelverk. Problemet med de nya reglerna är att informationen bara behöver ges på begäran. För att reglerna ska göra skillnad på riktigt föreslår vi att regeringen återkommer med krav på att det ska finnas skriftlig och synlig information om köttets ursprung, utan att konsumenten ska behöva ställa frågan.

Lamm- och fårnäringen är viktig för att öka landets försörjningsförmåga. Djuren har också stor betydelse för den biologiska mångfalden och landskapsvården. Ett sätt att stärka näringens konkurrenskraft och hållbarhet kan vara att införa ett nationellt program. Det finns en stor potential för att öka den svenska produktionen och minska importberoendet. Självförsörjningsgraden ligger på cirka 22 procent vilket innebär att en stor del av det lammkött som konsumeras i Sverige importeras, främst från länder som Irland och Nya Zeeland.

Kraven vid offentlig upphandling av livsmedel varierar stort mellan kommuner runtom i landet. Vi vill därför göra det obligatoriskt att vid all offentlig upphandling av animaliska livsmedel ställa krav på att produktionen har skett med höga krav på djurskydd och låg grad av användning av antibiotika, precis som i Sverige. På så sätt kan vi både stärka matkvaliteten i förskolor och skolor och på äldreboenden och i sjukvården och samtidigt skapa en hållbar och resilient upphandling i hela landet.

Allt fler svenskar efterfrågar lokalproducerad mat. Det småskaliga jordbruket med direktförsäljning till kund är en viktig del i detta. Dessutom bidrar det till en levande landsbygd. Idag säljs ofta grönsaker och ägg genom gårdsbutiker men det är desto mer

komplicerat att slakta och sälja kött. För att kunna sälja kött från ett djur som avlivats på gården säger regelverket att djuret måste besiktigas av veterinär både före och efter slakt. Samtidigt vill många lantbrukare sälja kött från den egna gården och många konsumenter vill köpa kött som producerats lokalt. Vi tycker att det är viktigt att möta detta behov för att gynna den biologiska mångfalden och öka försörjningsförmågan. Därför vill vi se över möjligheterna att underlätta regelverket för hemslakt och försäljning av kött från den egna gården direkt till konsument, utan att riskera varken djurvälfärden eller kvaliteten på livsmedel.

En likvärdig svensk livsmedelskontroll

Den svenska livsmedelskontrollen följer hela livsmedelskedjan från jord till bord och är ett viktigt verktyg för att upptäcka och åtgärda brister i livsmedelshanteringen. Inga konsumenter ska bli lurade eller sjuka av den mat som de väljer att äta.

För att livsmedelskontrollen ska upplevas som trovärdig av våra svenska livsmedelsproducenter är det viktigt att kontrollen är likvärdig och att kontrollmyndigheternas bedömningar är enhetliga. Det ska inte spela någon roll om du odlar potatis på Öland eller i Skåne, tillverkar ost i Burträsk eller i Falköping, driver restaurang i Stockholm eller i Charlottenberg. Oavsett ska lagstiftning tillämpas och följas upp på samma sätt. Men enligt en rapport från Livsmedelsverket finns stora olikheter mellan de lokala kontrollmyndigheterna vad gäller kontrollfrekvens, bedömning av avvikelser och benägenhet att fatta beslut om åtgärder vid bristande efterlevnad. Mot denna bakgrund vill vi se över möjligheterna att öka likvärdigheten i den svenska livsmedelskontrollen i hela landet.

Vi måste också ta hänsyn till att små och stora företag har olika förutsättningar. Småföretagare har i många fall begränsade möjligheter att leva upp till livsmedelslagstiftningens krav. Vi föreslår därför att kontrollmyndigheten ökar sin rådgivning till små företag i syfte att bidra till en ökad uppfyllelse av livsmedelslagstiftningen. På så sätt kan vi uppmuntra fler att bedriva livsmedelsföretag i Sverige och därmed stärka vår beredskap.

Stärk Sveriges vatten- och livsmedelsberedskap

I händelse av kris eller ytterst krig är det viktigt att vi har tillgång till mat. Det förändrade omvärldsläget har visat på sårbarheter i livsmedelskedjan. Pandemin visade hur sårbara våra leveranskedjor är, klimatförändringar har försämrat skördarna och Rysslands invasion av Ukraina har drivit upp kostnaderna för insatsvaror. En stor del av maten vi äter är importerad, och vid en kris riskerar maten att ta slut på en vecka.

Socialdemokraterna anser att det är angeläget att svensk livsmedelsberedskap stärks. I händelse av kris eller krig är det avgörande att vi har en säker tillförsel av nödvändiga tillgångar. Det handlar inte bara om att säkra tillgången på livsmedel, utan även för insatsvaror, vattenreningsutrustning och andra essentiella resurser. Det är också av stor vikt att detta arbete kontinuerligt följs upp och utvärderas.

Vi socialdemokrater har under lång tid drivit på för att Sverige ska återupprätta beredskapslager för livsmedel och kritiska insatsvaror. Nu är det avgörande att uppbyggnaden sker i tillräckligt snabb takt och att lagerhållningen utformas så att livsmedelsförsörjningen kan tryggas i hela landet, även vid kris eller ytterst krig.

Sverige behöver trygga en säker dricksvattenförsörjning. Många kommuner saknar idag ekonomiska förutsättningar att genomföra nödvändiga renoveringar och uppgraderingar av reningsverk och andra va-anläggningar, vilket är avgörande för att hantera klimatförändringarnas effekter. Därför vill vi se över förutsättningarna för investeringar och reinvesteringar i va-nätet och undanröja väsentliga hinder.

Kunskapen om livsmedelssäkerhet och dricksvattenberedskap behöver stärkas hos både producenter och konsumenter. Ett samarbete med branschorganisationer, myndigheter och forskningsinstitut är viktigt för att uppnå detta.

Stoppa matsvinnet i hela livsmedelskedjan

Matsvinn uppstår i alla led i livsmedelskedjan. Det kostar onödiga pengar och orsakar en stor påfrestning på klimatet. För att minska matsvinnet är en viktig del att bättre ta tillvara de resurser som aldrig blir mat utan går förlorade i livsmedelskedjan. Outnyttjade resurser finns i både grönsaksodling och produktionen av kött. Näringsrika broccoliblad tas inte tillvara i fält men skulle kunna blandas ner i olika livsmedel såsom soppor och bröd. Blodet som blir över vid slakt skulle kunna användas till nya matvaror eller fungera som smakförstärkare. Om matsvinnet kunde minska redan i förädlingsledet

mellan primärproduktion och livsmedelsindustrin skulle det inte bara gagna miljö och klimat utan även stärka den svenska jordbruks- och livsmedelssektorn.

Ett förstärkt djurskydd

Sverige ska ha världens bästa djurskydd. Vi har en av världens starkaste djurskyddslagar, och överlag har vi ett gott djurhälsoläge i Sverige. Djur är levande och kännande varelser, och vi socialdemokrater tror på att alla Sveriges tamdjur, oavsett om det handlar om våra sällskapsdjur eller de djur som används i produktion, förtjänar en miljö där deras hälsa och välbefinnande ständigt främjas. Därför vill vi göra viktiga insatser för att säkerställa att våra djur behandlas med respekt och omsorg.

Djurskyddet på slakterierna behöver stärkas. Djuren ska behandlas med respekt under hela processen, från gården till dess att avlivningen är genomförd. Dessutom handlar det om att säkerställa trygga livsmedel till konsumenterna.

Vi vill stödja det lokala och småskaliga jordbruket genom fler gårdsslakterier så att färre djur ska riskera den stress som transporter kan innebära. Teknologin ger oss också nya möjligheter till digitala veterinärbesiktningar vid småskalig gårdsslakt. Vi stöder den möjligheten eftersom det skulle innebära en effektivare och snabbare process för djurhållaren med bibehållen hög standard på slakten.

Vi anser att den svenska djurskyddskontrollen ska vara regelbunden, likvärdig, effektiv och rättssäker och att resurserna ska riktas dit de gör mest nytta. För att ytterligare stärka skyddet på slakterierna vill vi införa kamerabevakning som komplement till traditionella inspektioner.

Vi vill se över förutsättningarna för mer forskning om smärtfria bedövningsmetoder vid slakt. Koldioxidbedövning av fiskar och grisar och elbadsbedövning av fåglar tillhör de vanligaste bedövningsmetoderna vid slakt i Sverige. Det är metoder som innebär smärta och stress för djuren, vilket går emot en av grundpelarna i vår svenska djurskyddslagstiftning som slår fast att djur ska skyddas mot onödigt lidande. Mer forskning kan bidra till att minska djurens lidande.

Vi vill att varje djur ska ha det så bra som möjligt under transport. Därför välkomnar vi EU-kommissionens förslag om striktare transporttider och att tiden på vägar begränsas. Samtidigt är det oroväckande att förslaget inte innehåller någon tidsbegränsning för transporter till sjöss. Sjötransporterna behöver också ingå i förslaget.

Djurskyddslagstiftningen inom EU behöver uppdateras enligt dagens kunskap och förväntningar. Ett fullgott djurskydd inom EU är avgörande inte bara för djurvälfärden utan även för våra svenska lantbrukares konkurrensförutsättningar inom EU. Lantbrukare i Sverige ligger idag långt före övriga EU-länder vad gäller djurhälsa och djurvälfärd. Men konkurrensen blir inte på lika villkor när spelreglerna inte är desamma i hela EU. Det ska inte löna sig att tumma på djurens välmående och hälsa. Därför vill vi att Sverige ska driva på för att EU-lagstiftningen ska skärpas i enlighet med svensk djurskyddslagstiftning. Det är nödvändigt för att vi ska kunna uppnå en gemensam förändring.

Den illegala hunduppfödningen och hundsmugglingen har blivit en viktig inkomstkälla för de kriminella gängen. Det handlar om mångmiljonbelopp som går direkt till de kriminellas plånböcker. Med smugglingen av ovaccinerade hundar riskerar också farliga sjukdomar som rabies att spridas till Sverige. Detta marknadsmisslyckande är naturligtvis helt oacceptabelt. Vi måste skapa ordning och reda på hundmarknaden så att människor kan känna sig trygga när de köper ett husdjur.

Vi socialdemokrater föreslog därför redan i december 2024 fyra effektiva förslag för att stoppa hundsmugglingen och den illegala uppfödningen.

För det första måste veterinärer kunna larma vid misstanke. Idag krävs hundägarens godkännande och/eller klinisk misstanke om rabies för att veterinärer ska kunna larma till Jordbruksverket. Precis som vid misstanke om rabies vill vi att veterinärer ska kunna slå larm vid misstanke om hundsmuggling. Vi välkomnar regeringens utredning om åtgärder mot illegal införsel av sällskapsdjur. Men nu krävs att utredningens kommande resultat snabbt omsätts i konkreta åtgärder och att regeringen tar ett helhetsgrepp för att sätta stopp för den illegala försäljningen och smugglingen av hundar.

För det andra behöver myndigheter kunna dela information för att komma åt de illegala verksamheterna. Vi vill därför att exempelvis Sveriges länsstyrelser, Jordbruksverket, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket och Tullverket enklare ska kunna dela information mellan varandra för ett mer effektivt samarbete.

För det tredje måste vi stärka tillsynen av hundaveln. Det behövs fler kontroller av hunduppfödare för att säkerställa god hälsa och avelsegenskaper bland tikarna och undvika lidande kopplat till osunda avelsrutiner. Vi vill också utreda om nuvarande hundavel är förenlig med gällande djurskyddslagstiftning samt belysa och åtgärda eventuella brister.

För det fjärde ska det vara kännbara straff för hundägare som genom illegal uppfödning utsätter djur för lidande eller använder hundar som vapen i brottslig verksamhet. Vi vill att regeringen ska göra en översyn av straffskalorna både för djurplågeri och för andra relevanta brott kopplade till illegal djurverksamhet och organiserad brottslighet.

Uppfödning av varghybrider utgör ett växande hot mot vårt samhälle. Varghybriderna, som är korsningar mellan varg och hund, har ett högst oförutsägbart beteende vilket gör de klart olämpliga som husdjur. Vi har sett exempel på allvarliga attacker mot både människor och djur. Genom att varghybriderna anses vara rymningsbenägna är också den renrasiga vilda vargen hotad.

Det nuvarande regelverket kring varghybrider har tydliga brister. Djuret är förbjudet att äga fram till fjärde generationen, men är tillåtet från femte generationen och framåt. Men i praktiken är det nästan omöjligt för myndigheter att kontrollera vilken generation djuret tillhör utifrån DNA. Ett annat problem är att man vid import av varghybrider kan kringgå regelverket. Därför bör regeringen införa ett striktare regelverk med förbud mot import och uppfödning av varghybrider.

En förebyggande veterinärvård

Sverige har en lång tradition vad gäller en förebyggande djurhälsovård. Den svenska djurhållningen använder minst antibiotika i hela EU. Vi var också först i världen med att förbjuda användning av antibiotika i foder i syfte att öka djurens tillväxttakt. Även i EU är det förbjudet att använda antibiotika i tillväxtsyfte, men det är i stor utsträckning fortfarande tillåtet utanför EU, och inom EU finns det många länder där överanvändningen av antibiotika är enorm. Vi anser att en låg antibiotikaanvändning inom den svenska djuruppfödningen är avgörande för både djurens och människors hälsa.

Den globala överanvändningen av antibiotika inom djurhållningen bidrar till en ökad antibiotikaresistens hos bakterier, vilket utgör ett allvarligt långsiktigt hot mot mänsklig hälsa. För att motverka antibiotikaresistens krävs landöverskridande lösningar. Det är därför viktigt att även EU verkar för en minskad antibiotikaanvändning. I Sverige är det endast i undantagsfall man får medicinera hela djurgrupper med antibiotika via foder och vatten. I EU-länder förekommer det i betydligt större utsträckning. Denna överanvändning måste helt upphöra. Därför vill vi att Sverige ska driva på inom EU för

ett förbud mot att ge antibiotika för medicinering av hela djurgrupper via foder och vatten.

Återta kontrollen över veterinärmarknaden

För oss socialdemokrater är det avgörande att upprätthålla en fungerande hälso- och sjukvård för djur i hela Sverige. Idag ser det tyvärr inte ut så. De senaste åren har priserna för djursjukvård och försäkringspremierna skjutit i höjden. Vanligt folk har numera svårt att hjälpa sina husdjur när de blir sjuka. Den främsta orsaken är ett marknadsmisslyckande där riskkapitalbolag köpt upp en stor mängd kliniker över hela landet, vilket lett till att det idag inte finns tillräcklig konkurrens. Siffror från Statistiska centralbyrån (SCB) visar att kostnaderna för veterinärvård i Sverige har ökat med 51 procent de senaste fem åren. Allra mest ökade priserna hos riskkapitalbolagen. Vi föreslår en rad effektiva åtgärder för att göra upp med marknadsmisslyckandet.

Vi vill att det ska vara enkelt för djurägare att i förväg ta reda på vad olika ingrepp kommer att kosta. Därför vill vi ställa tydligare krav på att veterinärbolagen ska kunna ge prisindikationer för olika behandlingar. Det gör det möjligt för djurägare att jämföra olika kliniker. Kunder bör också tydligt kunna informeras om vilken kostnad som tillkommer då en tjänst utförs som en akutbehandling. Även i akuta fall ska djurägare kunna göra ett aktivt val.

Otydliga prisuppgifter från försäkringsbolag gör det svårt för konsumenter att göra medvetna och väl avvägda val. Alltför stora otydligheter kan dessutom medföra att konsumenter avstår från att teckna försäkring. Därför vill vi se bättre jämförelseverktyg mellan försäkringsbolag där fler viktiga parametrar ingår. Det bör även tydligt kommuniceras vad som ingår i försäkringen.

Sverige har både dyrare veterinärpriser och slappare regelverk än många andra europeiska länder, som exempelvis Frankrike och Tyskland. I Frankrike hålls kostnaderna nere genom en lag som säger att veterinärerna måste vara majoritetsägare i klinikerna och att djursjukvård inte får bedrivas i vinstintresse. I Tyskland används en tariffmodell där veterinäravgifterna fastställs av en federal veterinärkammare. Tariffsystemet fungerar som en riktlinje för veterinärer över hela landet för att säkerställa transparens och konsekvens i prissättningen. Nivåerna bestäms utifrån flera faktorer, såsom tid, veterinärens expertis, behandlingens komplexitet och nödvändig utrustning. Vi vill utreda möjligheterna till liknande regler i Sverige.

Djursjukvård behöver finnas tillgänglig över hela landet – dygnet runt, året runt. Idag ser det tyvärr inte ut så. I till exempel Tranås, Dingle och Hallstahammar är det svårt att få tag på veterinär om ens djur blir skadat eller sjukt under kvällar, nätter och helger. Situationen blir inte bättre av att det ställs olika krav på offentliga och privata aktörer. Medan distriktsveterinärerna har till uppgift att säkerställa att alla djur ska kunna få sjukvård oavsett tidpunkt på dygnet om det finns djurskyddsskäl, ställs inget liknande krav på de privata aktörerna. Det skapar en ojämlik konkurrenssituation. Vi vill att även privata aktörer ska ta ansvar för att säkerställa den veterinära beredskapen.

Ett långsiktigt hållbart fiske

För oss socialdemokrater är det klart att en hållbar framtid för Sverige ligger i vår förmåga att förvalta våra naturliga tillgångar på ett ansvarsfullt sätt. Med hundratusen sjöar, tiotusentals mil strömmande vattendrag och en kust som sträcker sig över cirka tvåhundra mil, har Sverige en stor potential för både fiskerinäringen och ett växande vattenbruk. Vi ser stora möjligheter för fritidsfiske och fisketurism, givet vårt lands skiftande vatten- och naturtyper. Samtidigt står vi inför allvarliga hot med överfiske och övergödning som riskerar att helt slå ut flera av våra fiskbestånd. Därför förespråkar vi hållbara åtgärder som bidrar både till att bevara fiskeresurserna för framtida generationer och till att främja Sveriges tillväxt och sysselsättning.

När det gäller framtiden för Sveriges fiskerinäring vill vi främja och utveckla den på både kort och lång sikt. Internationellt växer den blå ekonomin i takt med en ökad medvetenhet om havens betydelse. Vi vill värna det småskaliga kustnära fisket samt insjöfisket som bidrar till vår livsmedelsförsörjning och är skonsammare mot miljön än det storskaliga fisket. Även vattenbruk har en stor tillväxtpotential, där Sverige kan leda genom exempel inom en cirkulär blå ekonomi. Hållbar fiskuppfödning, med höga miljökrav, kan skydda vilda bestånd av fisk och samtidigt skapa jobb på landsbygden.

Vattenkraft och dammar hindrar ofta fisk från att vandra i vattendrag, föröka sig och söka föda. Att skapa passager för fisken är då en väg framåt. Eftersom de lokala förutsättningarna ser väldigt olika ut behöver en bedömning göras från fall till fall. Där det finns ett behov och är genomförbart bör vandringsvägar möjliggöras så att vi kan säkra både biologisk mångfald och livsmiljöer.

Vid etableringsbeslut för vindkraftsparker till havs behöver yrkesfiskets behov tas hänsyn till. Fler havsvindparker är viktiga för vår elproduktion och är något vi är

positiva till. Men vi hör också en mycket stark oro från yrkesfiskarna gällande val av placering. De menar att många av dessa parker föreslås placeras i fiskenäringens viktigaste vatten. Genom samverkan kan en utbyggd havsbaserad vindkraft och en välmående svensk fiskenäring gå hand i hand. Under den socialdemokratiska regeringen uppnådde vi viktig samverkan mellan berörda parter, inklusive yrkesfiskarna. Men den nuvarande regeringen har inte säkerställt att vindkraftsetableringarna och det svenska fisket kan samexistera. Mot denna bakgrund är det motiverat att förbättra hänsyn och samverkan mellan myndigheter och yrkesfiskare.

Vi ser den mycket kritiska situation som idag råder i stora delar av Östersjön och Västerhavet. Orsakerna är flera, men störst påverkan har det storskaliga industriella fisket som under alldeles för många år har kunnat fångat mycket stora mängder fisk där över 90 procent av sillen och skarpsillen gått till fisk- och djurfoder. Vi socialdemokrater värnar det småskaliga fisket till humankonsumtion som är ett mera långsiktigt hållbart fiske.

Vi socialdemokrater föreslår en rad skarpa och effektiva åtgärder som vi vill driva på EU-nivå för att på riktigt förbättra situationen för Östersjön och dessa viktiga fiskarter.

Vi vill stoppa det storskaliga fisket i Östersjön till dess att vi ser en tydlig återhämtning av sill, strömming och andra hårt pressade eller delvis kollapsade bestånd. Vårt fokus är att fiskbestånden ska ha en långsiktig överlevnad och en storlek på fisken som möjliggör fiske för mat till människor.

För de nationella kvoterna finns möjligheter att överlåta kvoter, vilket leder till snedvridningar. Stora delar av de kvoter som tilldelas det småskaliga kustnära fisket omfördelas till det stora industriella fisket. Vi vill se över hur vi kan förbättra det nationella kvotsystemet genom att fördela kvoterna mer rättvist och försvåra för att dessa ska säljas vidare.

Vi vill verka för att skapa en pakt med flera länder kring Östersjön som aktivt ska arbeta för att minska övergödning och överfiske i känsliga vatten. Vi vill bygga vidare på det arbete som gjorts i Västerhavet med att utveckla nya skonsamma fiskemetoder och där det behövs införas nya skyddade områden. För att säkerställa ett hållbart fiske är det av yttersta vikt att skydda känsliga områden från bottentrålning. Vidare vill vi permanent flytta ut trålgränsen i Östersjön till förmån för humankonsumtionsfiske. Trålgränsen bör flyttas ut i samråd med övriga länder. Genom att flytta ut gränsen för både svenska och utländska fartyg kan vi ge strömmingen och sillen bättre chanser att återhämta sig. Dessutom gynnar vi Sveriges småskaliga fiske och våra kustsamhällen.

Vi socialdemokrater vill värna insjöfisket. Därför krävs det en bättre balans mellan nyttjande och bevarande. Det handlar om att bekämpa det illegala fisket och minska övergödning och utsläpp samt vårda fiskens livsmiljöer och vandringsvägar.

Den europeiska ålen är akut hotad. En bidragande orsak är det höga fisketrycket som uppstått av intresse för glasål som en delikatess och bristen på vandringsvägar förbi vattenkraft och dammar. Nuvarande regler inom EU räcker inte till för att vända utvecklingen. Internationella havsforskningsrådets bedömning är att ålen är så svag att allt ålfiske, inklusive glasålsfiske, bör upphöra. För att minska ålfisket måste Sverige verka för att skärpa kraven på EU-nivå, även för länder som fiskar efter glasål. På så sätt kan vi rädda ålen från att utrotas.

Det är också viktigt att förbättra kontrollen av fiskeindustrin. Avsiktlig felrapportering av fiskefångster underminerar våra ansträngningar för hållbart fiske. Därför vill vi skärpa kontrollerna och straffen vid avsiktlig felrapportering. Dessutom vill vi komma åt fusket genom att införa kamerabevakning på fiskefartygen i kombination med fler fysiska besök från kontrollmyndigheten. Med skarpare och mer effektiv fiskerikontroll kan vi få bukt med det illegala fisket.

En modern jakt- och rovdjurspolitik

Sverige ska stå i framkant när det kommer till etiskt och hållbart omhändertagande av vår unika natur och våra viltstammar. För oss är det centralt att lyfta och stärka de många ideella insatser som görs för att bevara och utveckla vårt naturarv. När det gäller jakten på rovdjur behöver vi skapa en gemensam grund för samhällsdiskussionen, och sträva efter lösningar som gagnar både djurliv och människor. Jakt och viltvård är inte bara traditionella aktiviteter i Sverige, de är också tätt kopplade till vår kultur och ekonomi.

Jakten på älg har historiskt sett varit en stor del av vår identitet, och detta kombinerat med vår växande fritids- och turistnäring visar den ekonomiska potentialen i en välförvaltad älgpopulation. Dessutom bidrar en hälsosam älgstam till ekologisk balans och erbjuder klimatsmarta köttalternativ. Men för att verkligen dra nytta av denna resurs måste förvaltningsplanerna vara robusta och anpassade efter lokala behov. Det är tydligt att den nuvarande älgstammen är pressad. Trots dess styrka och förmåga att anpassa sig, har den påverkats av en mängd faktorer: hård avskjutning, konkurrens om bete från andra klövdjur och även klimatförändringar som förskjuter älgens naturliga habitat. Det

är därför avgörande att vi tar en helhetssyn på problemet och övergår till en samlad klövviltsförvaltning.

För att uppnå en balanserad och effektiv hantering av älgstammen vill vi att sammansättningen i älgförvaltningsområdena (ÄFO) och älgförvaltningsgrupperna (ÄFG) ändras. Vi föreslår att jägare och markägare bör representeras i lika antal under ledning av en oberoende ordförande. Vi tror att vi genom att arbeta tillsammans kan säkerställa att vår nationalsymbol, älgen, fortsätter att frodas i våra skogar, samtidigt som vi bevarar skogens hälsa och produktivitet.

Medveten överskjutning utgör ett allvarligt hot mot viltbestånden. Inte minst älg, kronhjort och rovdjur är utsatta för överskjutning av vad som tilldelats. I dagsläget är straffen inte heller tillräckligt avskräckande för att säkerställa att jakten sker enligt lag. Därför vill vi se betydligt skarpare straff vid medveten överskjutning av tilldelat vilt.

Idag finns 355 vargar i Sverige, men vargstammen kan minska kraftigt till 170–270 individer. Det visar den utredning som vi tidigare uppdrog åt Naturvårdsverket att genomföra.

Vi står bakom en sådan minskning och anser att det är avgörande för att uppnå en långsiktig, hållbar och förutsägbar vargstam. Vargen är en del av den svenska naturen; vi har även en förpliktelse att skydda dess existens.

Vargens närvaro kan orsaka problem och utmaningar, inte minst för människor som lever och verkar på landsbygden. Betesdjur, jakthundar och annan tamboskap kan utsättas för allvarliga angrepp som skapar tragedier och stor ekonomisk påverkan.

Därför vill vi socialdemokrater underlätta människors möjligheter till skyddsjakt och få möjlighet att snabbt hantera konkreta situationer där tamboskap eller hundar är hotade.

Att underlätta skyddsjakt handlar inte om att minska vargstammen generellt, utan en förenklad skyddsjakt kommer att förebygga konflikter och skapa en större acceptans för vargens plats i vår natur.

Vi ser ett behov av att minska vildsvinsstammen kraftigt. Viltet orsakar allvarliga skador på lantbruket, vilket drabbar lönsamheten för lantbrukarna och Sveriges försörjningsförmåga. De utgör också en betydande trafikfara och orsakar många viltolyckor varje år. Dessutom är det en viktig åtgärd för att minska smittoriskerna vid ett eventuellt nytt utbrott av den afrikanska svinpesten.

Skarvens snabba tillväxt i Sverige och Europa utgör en utmaning för fiskesektorn. För att minimera den allvarliga skada på fiskenäringen som orsakas av den växande

skarvpopulationen behöver vi kraftigt begränsa antalet skarvar. Den förra social-demokratiska regeringen gav därför Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att revidera den nationella förvaltningsplanen för storskarv. Vi kommer att fortsätta att driva denna inriktning både i Sverige och i EU. Till exempel vill vi införa licensjakt på skarv i hela landet. En annan möjlighet är att överväga oljering av skarvägg för att minska skarvbeståndet.

En ekosystembaserad förvaltning för säl och gäss är också nödvändigt för att möjliggöra återhämtning av fiskebestånden. Vi anser att licensjakt är ett viktigt verktyg. Vi vill också att EU:s förbud mot handel med sälprodukter ska upphävas för att säkerställa en etisk förvaltning där sälkropparna tas omhand efter jakt. Det skulle också skapa incitament för jägarna som bättre kan dra nytta av sälen genom handel med sälprodukterna.

Skogen – Sveriges gröna kapital

Skogen är vårt gröna guld. Ett hållbart skogsbruk erbjuder råvaror till andra branscher, ger en levande landsbygd, bra jobb och rekreationsmöjligheter. Skogen hjälper oss också i klimatomställningen. Den binder kol när den växer och när vi brukar den kan vi använda träet för att ersätta fossila produkter. Samtidigt är skogen ett hem för värdefulla naturmiljöer. Vi vill att skogen ska kunna rymma alla dessa värden.

Skogen är en grundbult i landsbygdens ekonomi och en viktig tillgång för hela landet. Enligt LRF:s rapport ”Skogen – ryggraden i landsbygdens ekonomi” uppgår värdet på privatägd skogsmark till över 860 miljarder kronor. Dessa tillgångar är basen för investeringar i lantbruk, företagande och lokal välfärd. Ungefär hälften av in-komsterna från skogsbruket återinvesteras i lantbruket, vilket stärker både livsmedels-beredskap och den gröna omställningen. För många familjer fungerar skogen också som pensionssparande, sjukförsäkring och framtidssäkring i ett – en förutsättning för att våga satsa långsiktigt.

Skogssektorn skapar dessutom nya jobb. I vissa regioner står skogsnäringen för över sex procent av sysselsättningen. Varje förädlingskedja börjar ofta hos en enskild skogsägare.

Socialdemokraterna vill att hela Sverige ska utvecklas. Det kräver stabila och långsiktiga villkor för skogsägande, med tydliga spelregler som möjliggör investeringar och försörjning i hela landet. Så bygger vi en starkare landsbygd.

Den svenska skogspolitiken vilar på två jämställda mål: ett produktionsmål och ett miljömål. Socialdemokratin är den politiska kraft som garanterar balansen mellan de två målen. Vi behöver ett aktivt brukande av skogen, för att kunna ställa om samhället och skapa jobb på landsbygden. Vi behöver samtidigt bevara skyddsvärd skog för att kunna säkerställa viktiga miljövärden. Det går att göra båda samtidigt.

Miljömålsberedningen har föreslagit åtgärder som skyddar urskog och gammal skog. Tyvärr valde Moderaterna och Liberalerna att i sista stund lämna en blocköverskridande kompromiss som gav möjlighet att uppfylla Sveriges åtaganden enligt EU:s klimat- och biodiversitetsmål och internationella avtal. Det är olyckligt att SD-regeringen väljer kortsiktiga politiska vinster framför breda långsiktiga överenskommelser.

Vi socialdemokrater vill se långsiktiga spelregler där brukande och skydd går hand i hand. Vi välkomnar att riksdagen i juni 2026 beslutade att lagreglera rätten till ersättning vid rådighetsinskränkningar till följd av artskyddet. Det är viktigt att regelverket blir förutsebart och rättssäkert för landets skogsägare.

Skogssektorn är en resurs för klimatomställningen som leder till jobb och hållbar tillväxt i hela Sverige. Skogen binder koldioxid när den växer, och när vi brukar den på ett hållbart och ansvarsfullt sätt kan vi minska utsläppen genom att använda träet för att ersätta oljebaserade och fossila drivmedel och material. När biomassa från skogen används i transportsektorn minskar utsläppen. Det bidrar också till en stark inhemsk produktion av biodrivmedel och biogas som är bra för vår beredskap och tillväxt. Att höja förädlingsgraden genom att exempelvis bygga mer i trä är också en viktig del i klimatomställningen, inte minst eftersom koldioxiden i trä binds i generationer. Vi socialdemokrater vill därför utveckla skogens roll i klimatarbetet och dess bidrag till en växande bioekonomi.

Det finns inte en enda metod som fungerar överallt. Därför behöver vi ha rätt träd för rätt plats och jord, och med rätt avverkningsmetod. Ett mer variationsrikt skogsbruk bidrar till att bättre stå emot klimatförändringarna, minska risken för skador och stärka den biologiska mångfalden. En viktig del i detta arbete är att kunskapen kring klimatanpassning av skogsbruket ökar. Det är också avgörande att vi fortsätter att utveckla hållbara skogsbruksmetoder. Exempelvis kan det handla om naturnära skogsbruk och användande av hyggesfria metoder.

Idag lämnas en stor mängd skogsresurser outnyttjade. Vi ser möjligheten att bättre ta tillvara dessa till exempel som i förslagen i biodrivmedelsutredningen. Grot, det vill

säga de grenar och toppar som lämnas kvar efter avverkning, har potential att bidra till hållbar bioenergi och stimulera den gröna omställningen.

Klimatförändringarna leder fram till nya skadegörare som skapar stora utmaningar för skogsbruket. Skadegörare som till exempel granbarkborre och törskate utgör tydliga hot mot den skogliga tillväxten. Vi anser därför att Skogsstyrelsens viktiga uppdrag med att förebygga och bekämpa utbrott av granbarkborre, törskate och andra skogsskador som följer av klimatförändringarna ska utvecklas.

Vi vill att Sverige ska fortsätta att leda utvecklingen inom skogsnäringen, inte minst med tanke på de nya klimat- och miljökraven. Forskning och innovation är nödvändigt för att klara detta. Ett särskilt fokus behöver ligga på hur vi kan kombinera ett högt virkesuttag med en riklig biologisk mångfald och klimatnytta. Det finns också behov av att analysera nya brukningsformer utifrån råvaruförsörjning, sysselsättning och arbetsmiljö. En annan viktig åtgärd är att skapa bättre förutsättningar för rådgivning inom skogsskötsel och andra naturvårdande tekniker till privata skogsägare.

En utmaning för skogsnäringen är att säkra kompetensförsörjningen. Rätt kompetens måste finnas på rätt plats. Genom att exempelvis utöka utbildningsmöjligheterna, bredda rekryteringsbasen och öka skogssektorns attraktivitet kan vi skapa bättre förutsättningar för skogssektorns framtid. Därför vill vi se över hur vi på bästa sätt tryggar skogsnäringens kompetensförsörjning.

Det svenska skogsbruket ska präglas av schyssta villkor, både för anställda och för företag som gör rätt för sig. Tyvärr finns fortfarande exempel på utnyttjande av arbetstagare, inte minst bland utländsk arbetskraft. Det skadar både människorna och konkurrensen. Vi socialdemokrater vill att staten tydligare tar ansvar för att säkerställa att arbetare i skogen har rätt till kollektivavtal, god arbetsmiljö och rättvisa villkor.

Inom skogssektorn finns fortfarande stora skillnader mellan män och kvinnor. Enligt Skogsstyrelsens statistik är 61 procent av skogsägarna män och bara 39 procent är kvinnor. Män dominerar även chefspositioner och de största skogsägande aktiebolagens styrelser. Dessutom är det fler män som både utbildar sig inom skog och arbetar med skog. Vi socialdemokrater vill ändra på detta. För att skapa ett jämställt skogsbruk krävs att vi arbetar aktivt för att få fler kvinnor att utbilda sig och delta i sektorn. Vi behöver också förändra de strukturer som idag hindrar kvinnor från att ta samma plats som män. Ett jämställt arbetsliv är inte bara viktigt ur ett rättviseperspektiv, utan också en nödvändighet för att ta vara på den kompetens och erfarenhet som både kvinnor och män kan bidra med.

Svenska folkets skog måste förvaltas på ett sätt som säkerställer att vi uppfyller våra åtaganden om kolinlagring och biologisk mångfald, både nationellt och internationellt. Genom att använda Sveaskog och andra styrmedel kan vi säkerställa att skogarna bidrar till att nå dessa åtaganden.

En långsiktigt hållbar rennäring

En livskraftig och långsiktigt hållbar rennäring är en förutsättning för samernas grundlagsskyddade rätt att behålla och utveckla ett eget kultur- och samhällsliv. Renbetet spelar också en central roll för det öppna fjällandskapet och den biologiska mångfalden. Därför vill vi betona vikten av en stark och livskraftig rennäring. Arbetet för att främja en hållbar rennäring bör utgå från ett helhetsperspektiv som även tar hänsyn till klimatförändringarnas påverkan på växtligheten, renskötselns anpassningsförmåga samt sociala och kulturella effekter.

Åsa Westlund (S)

Aida Birinxhiku (S)

Jytte Guteland (S)

Katarina Bosetti-Kristoffersson (S)

Malin Larsson (S)

Marcus Fridlund (S)

Sofia Skönnbrink (S)